

STANISŁAW MEYER

PRÓBA OKREŚLENIA WIEKU I POCHODZENIA GŁÓWNI SZABEL POLSKICH

Artykuł z czasopisma „Broń i Barwa” 1934,
nr 1–2

Podstawa wydania:

Stanisław Meyer, *Próba określenia wieku i pochodzenia główni szabel polskich*, „Broń i Barwa” 1934, nr 1, s. 8–12 i nr 2, s. 31–33

Copyright © by Wydawnictwo Marek Derewiecki
Wszelkie prawa zastrzeżone

Redakcja i korekta: Zespół

Projekt okładki: PA

Skład i łamanie: PA

Na okładce wykorzystano zdjęcie:

Szabla króla Stefana Batorego, Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie
(Fot. MWP w Warszawie)

ISBN 978-83-66315-98-3

VintageBooks

Wydawnictwo Marek Derewiecki

ul. Szkotnia 29a, 32-650 Kęty

e-mail: kontakt@vintagebooks.pl

Księgarnia: www.vintagebooks.pl

Długoletnie zbieranie i badanie polskiej broni białej oraz porównywanie jej z bronią, innych narodów doprowadziło mnie do pewnych wywodów praktycznych, zmierzających do określania wieku i pochodzenia broni.

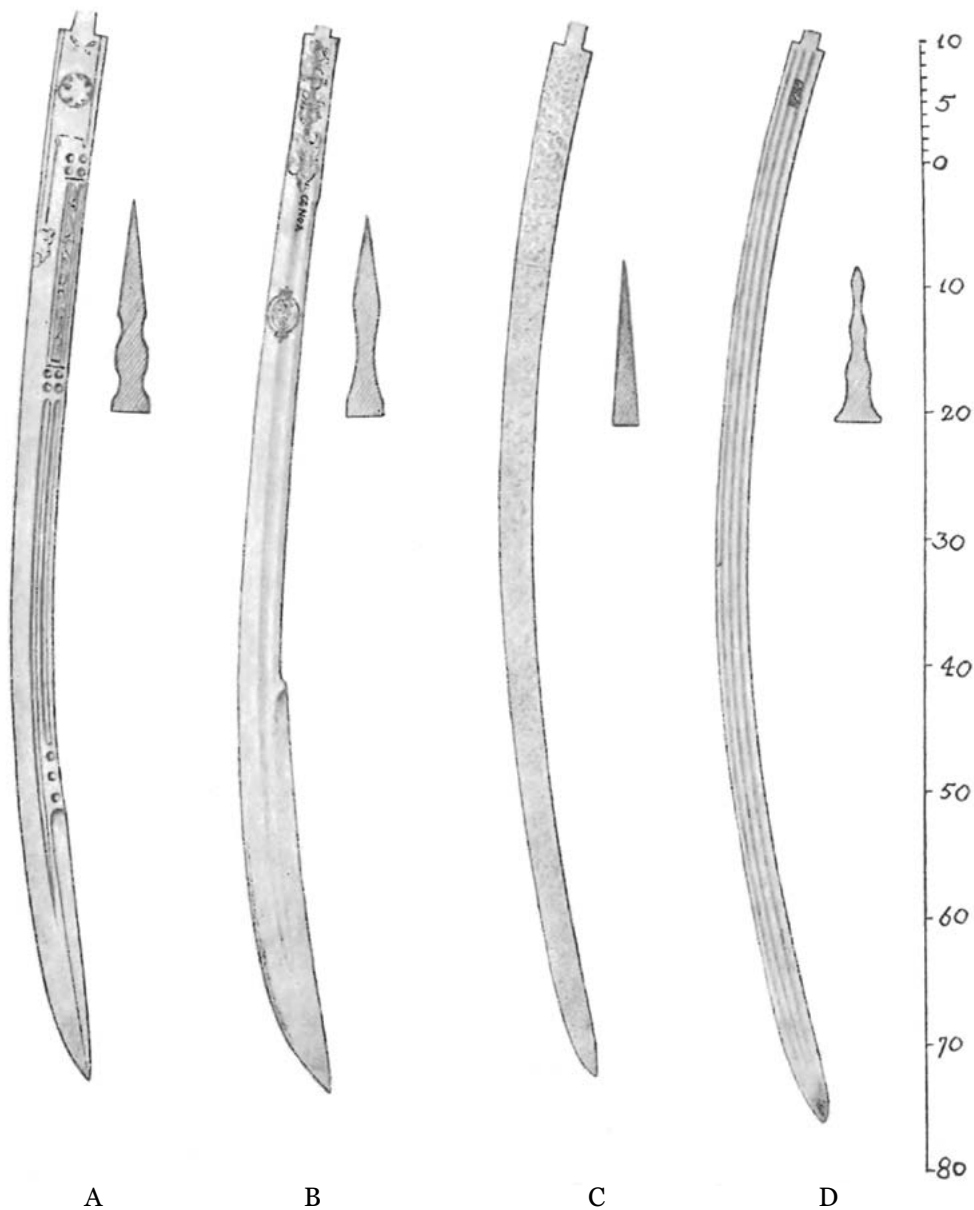
Niniejszy artykuł ma na celu ujęcie w pewien system moich spostrzeżeń, dotyczących głównie szabel, i podzielenie się nimi z czytelnikiem. Zastrzec jednak muszę wyraźnie, że nie jest to praca naukowa, lecz raczej gawęda zbieracza, skierowana również do zbieraczy i amatorów w celu ułatwienia im poszukiwań. Może jednak moje niefachowe roztrząsania pobudzą kogoś bardziej powołanego do naukowego badania poruszonych spraw?

Zbieracz broni polskiej musi działać po omacku, nie mając ani jednej pracy naukowej, opracowanej przez historyka na podstawie badania dokumentów i źródeł. Nic nie wiemy o majstrach i ich znakach, nawet stara terminologia nie jest dla nas jasna. Dla historyka otwiera się tu wdzięczne i obszerne pole dla studiów, tym ciekawszych, że związanych z badaniem gospodarczo-przemysłowej przeszłości kraju¹.

Wobec nieustalenia terminologii zacznę od tego, że wyjaśnię terminy, użyte poniżej².

¹ Od czasu opublikowania niniejszego artykułu stan badań i ilość dostępnej literatury bronioznawczej zmieniły się diametralnie. Powstał szereg publikacji naukowych i popularnych – monografii, syntez i artykułów – poświęconych szabli. Zob. Stanisław Meyer, *Typy szabel polskich*, „Broń i Barwa”, 1934, nr 4, s. 66–72 i nr 5, s. 100–104; Stanisław Meyer, *Genealogja szabli polskiej*, „Broń i Barwa” 1935, nr 5, s. 98–105; Władysław Dziewanowski, *Zarys dziejów uzbrojenia w Polsce*, Warszawa 1935; Czesław Jarnuszkiewicz, *Szabla wschodnia i jej typy narodowe*, Londyn 1973; Zdzisław Żygulski, *Broń w dawnej Polsce na tle uzbrojenia Europy i Bliskiego Wschodu*, Warszawa 1982; Andrzej Nadolski, *Polska broń. Broń biała*, wyd. 2, Wrocław 1984; Włodzimierz Kwaśniewicz, *Szabla polska od XV do końca XVIII wieku: szkice o konstrukcji, typologii i symbolice*, Zielona Góra 1988; Aleksander Czerwiński, Lesław Dudek, *Szabla żołnierza polskiego XIX i XX wieku w zbiorach Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie*, Wrocław 1989; Leszek Zachuta, *Polska biała broń i jej producenci*, T. 1–2, Kraków 1998, Oświęcim 2011; Włodzimierz Kwaśniewicz, *Dzieje szabli w Polsce*, wyd. 4, Warszawa 2011; Wojciech Zabłocki, *Szable świata*, Olszanica–Warszawa 2011 i inne – przyp. red.

² Aktualną terminologię bronioznawczą, przyjętą przez większość badaczy zawiera słownik opracowany przez M. Gradowskiego i Z. Żygulskiego. Zob. Michał Gradowski, Zdzisław Żygulski, *Słownik uzbrojenia historycznego*, Warszawa 2010; Michał Gradowski, Zdzisław Żygulski, *Słownik polskiej terminologii uzbrojenia historycznego*, Warszawa 1982 – przyp. red.

- A. Głownia szabli króla Stefana Batorego
 B. Głownia Batorówki, druga połowa wieku XVI
 C. Głownia polska. 1 połowa XVII wieku
 D. Głownia polska. 1 połowa XVII wieku

OGÓLNE DANE

Głownia szabli polskiej jest zwykle słabo krzywa lub prawie prosta (zdarzają się niekiedy głownie zupełnie proste), u sztychu obosieczna, równomiernie spiczasto zakończona. Obosieczny koniec głowni zwykle tworzy mało zaznaczone pióro, długości nieco poniżej jednej trzeciej części głowni. Pióro to czasem występuje wyraźniej i wtedy w miejscu przejścia od tylca do pióra pojawia się niekiedy młotek. Głownia polska służy zarówno do cięcia jak i do klucia, i ten podwójny cel ustala jej formę. Zwykła długość głowni jest około 83 cm, szerokość 3 i cm, wygięcie na 5 i są jednak bardzo znaczne odchylenia od tych cyfr.

Pochodzenie głowni było najrozmaitsze. Wyrabiano je w kraju, przywożono ze Wschodu, z Włoch, z Niemiec (Solingen) i Austrii (Styria), a nawet z Hiszpanii. Importowane głownie, robione specjalnie dla Polski, były naturalnie takie, jakich żądał rynek polski, i dlatego będziemy je klasyfikowali jako polskie, niezależnie od miejsca ich fabrykacji. Natomiast broń zdobyczna, jako nieprzeznaczona specjalnie dla Polski, choć często w Polsce spotykana, nie wchodzi w zakres naszych rozważań.

WIEK XVI

Najstarsze głownie szabel polskich, poza wykopaliskami, sięgają drugiej połowy XVI wieku. Nie znamy niestety żadnej autentycznej głowni sprzed tego okresu. Wszelkie szable z wcześniejszymi datami i napisami, to wcześniejsze lub późniejsze fałszyfikaty (dużo szabel fałszowano już w XVII wieku), które niejednego zbieracza w błąd wprowadziły.